

Historieglimt 204

Gatenettet

Gatenettet på Lademoen består av gater og veier. Gatenett er et begrep som vi først og fremst har fra 1600-tallets byplanleggere. Da ønsket man å ha byene inndelt i lange gater med tverrgater i mellom som plasserte hus i kvartaler av forholdsvis lik størrelse. Slik var Cicignons gateplan for det nye Trondhjem etter den store bybrannen i 1681. Planen var klar bare noen måneder etter brannen! Den 28. august 1681 er planen datert. Planen skapte midtbyen slik vi kjenner den i dag. Et tilsvarende gatenett ble utviklet for det nye Christiania allerede i 1624 da kong Christian IV flyttet den norske hovedstaden fra det gamle Oslo (Gamlebyen) til området rundt Akershus festning og oppkalte den nye byen etter seg selv. Lademoen har sitt gate- eller veinett som det er all grunn

Strandveien 10-12. Foto: Byarkivet.

til å se litt nærmere på. Det forteller mye historie. Veiene er de gamle ferdselsårene over området. Gatene er helst tverrgater til de eldgamle tråkkene som nå har fått veinavn.

Før vi ser på selve veinettet, la oss stanse ved betegnelsene gate og vei. Begge er eldgamle ord for viktige innslag i menneskenes liv og levnet. Begge er

indoeuropeiske ord som går tilbake til det gammelindiske språket sanskrit. Vi skal likevel nøye oss med å gå tilbake til gammeltysk, til oldsaksisk. På oldsaksisk finner vi ordene gat og weg. Gat betyr der hull eller åpning. Vi benytter fremdeles gat om en åpning, et bukhull, som fiskene har. Ordet finner vi også i navnet Kattogat! Gat betyr altså den åpningen mellom hus som folk kan komme seg frem gjennom. I norrønt språk finner vi ordet gat med denne betydningen. I engelsk er det blitt gate som betyr port. Det tyske Gasse brukes om et kort, smalt smug. Det oldsaksiske ordet weg betyr tråkk eller ferdselsled. På engelsk kjenner vi jo way som et vanlig ord. Det samme gjelder tysk Weg. Helt tilbake i indogermansk finner vi ordet som verbum i betydningen føre og fare. Vi kan tenke på navnet på landet vårt: Norge, Norway eller Norwegen. Den eldste utgaven av navnet på landet vårt, Norvegr, kommer av leia nordover langs kysten vår der hovedtyngden av folket bodde i gammel tid.

Lademoen er slettelandet, moen, mellom det gamle maktsenteret på Lade og den voksende lille byen på Nidarneset. Tråkkene mellom Lade og byen var to: Strandveien langs Bakkestranden og kirkeveien litt lenger opp fra sjøen. Det er ikke tilfeldig at begge heter vei. Vei ble brukt om lengre ferdselsruter mens gatene gjerne var kortere. Dersom vi ser på kartet over bydelen så er veiene både lengre og mer slyngete enn gatene. Dessuten går de litt mer sin egen vei! Bakkestrandveien førte langs sjøen fra fergestedet ved Bakke gård til gården Lade ved den gamle kirka. Der ferdedes fotgjengere, ridende og folk som førte kløvhester. Langs veien lå i mange hundre år et 40-talls gravhauger. Veien ble nok utbedret for vogner som skulle føre stein og grus til haugene da de ble lagt opp. Dessuten ble veien benyttet for å bringe de døde til den haugen de skulle legges i. Kirkeveien var som navnet sier, der folk gikk for å komme til gudstjeneste i Lade kirke. Den er nå delt opp i tre deler. Fra Gamle kongevei til Buran heter den Gamle kirkevei. Derfra til trikkestallen, eller tidligere til omnibusstallen, heter den nå Mellomveien. I en periode het den Omnibusveien. Derfra til Lade kirke heter den Ladeveien. Innherredsveien er den gamle landeveien forbi Lademoen kirke og til bygdene i øst og nord. Den var vår og høst temmelig sølete. På 1600-tallet ble Kongeveien anlagt på tørrere grunn, men brattere, for hest og vogn. Den ble satt bris på i førefallet. Nå heter den Gamle kongevei. Frostaveien ligger mellom Innherredsveien og Gamle kongevei og parallelt med dem. Lademoen har flere veier som ikke er nevnt her. De har flere trekk til felles med dem som er nevnt.

Gatene er kanskje en litt kjedeligere del av veinettet. De er stort sett nyere og kortere. Svært mange av dem er anlagt i forbindelse med utbyggingen av nyere bolighus. Som så mange bystrøk både i inn- og utland fikk Lademoen omkring 1900 leiegårder i mur i fire-fem etasjer bygd i kvartaler med fasadene ut mot gatene og med bakgårder bak byggene. Vi fikk de typiske bykvartalene fra denne tiden. Går vi innover Innherredsveien og Mellomveien så åpner tverrgater som Fjæregata, Gregus gate, Aslak Bolts gate, Levangergata, Biskop Sigurds gate, Bjørn Stallares gate, Anders Buens gate, Hans Nielsen Hauges gate, Thomas von Westens gate og mange andre seg til husene langs disse gatene. Vi ser at grunnbetydningen av gate kommer til sin rett. Det er nettopp hull eller åpninger fra hovedveiene inn mellom byggene der gatene går. Da trafikken på hovedveiene ble svært stor, ble mange av tverrgatene stengt for inn- og utkjøring på grunn av trafikkfaren. Nå må bilene finne en omvei for å komme inn i disse gatene.

Dermed er selve gatenettet karakterisert. Et kart over bydelen viser at gatenettet blir myket opp av de mange gamle husene i tre og av åpne plasser. Den gamle Lademoparken, den nye Strandveiparken og den store, grønne Lademoen kirkegård er bydelens lunger som beboerne vet å benytte, særlig i godt vær. Disse lungene og trehusene sammen med andre uregelmessigheter viser oss en bydel som byplanmessige både har vokst naturlig fram og samtidig

er regulert av nødvendige byplanmessige inngrep. Dette er en bydel det gir mye glede å leve i.